

MOŽNOSTI PRŮZKUMU

Článek se zabývá možnostmi průzkumných orgánů při získávání zpráv. K zvýšení přehlednosti v dané problematice upravil autor některé pojmy. Především nahradil pojem "objekt průzkumu" - tj. objekt zpravodajského zájmu, pouze slovem "objekt". Obdobně přistoupil i k pojmu "zpravodajské orgány", pod kterým uvažuje takové, které jsou podřízeny vševojskovému veliteli.



Průzkum musí zabezpečit veliteli takové informace o protivníkovi, které mu umožní kvalifikované rozhodování a velení vojskům. To předpokládá nejen zjistit složení a uskupení protistojícího protivníka, ale především v potřebném čase zajistit znalost údajů o rozmístění jednotlivých prvků jeho bojové sestavy se všemi potřebnými charakteristikami k jeho ničení. Je toto schopen průzkum zabezpečit? Není to pouze nesplnitelné přání velitelů a zpravodajských orgánů? Jaké jsou vlastně možnosti průzkumu? Jsou schopny zpravodajské orgány včas svými prostředky ničit protivníka v celé hloubce jeho bojové sestavy?

Takové otázky a řadu dalších je nutno si položit při zkoumání možností soudobého průzkumu. Je potřebné včas na ně odpovědět, aby velitel vždy znal, co může očekávat od vlastního průzkumu a mohl mu postavit reálné úkoly.

Dosavadní zkušenosti ukazují, že k věrohodnému vyhodnocení situace protivníka potřebují zpravodajské orgány údaje nejméně o 40 % objektů průzkumu. To, společně s informacemi nadřízeného a sousedů, umožňuje vytvořit věrohodné závěry o jeho možnostech a předpokládaném zámyslu. Tyto údaje vždy nevyžadují znalost přesných souřadnic jednotlivých objektů průzkumu, což podstatně ulehčuje a zrychluje celou činnost informačního toku zpráv od průzkumných orgá-

nů. Navíc pro vyhodnocení nemusí být získány pouze zprávy o hlavních objektech průzkumu, ale i zprávy o méně důležitých jednotkách protivníka mohou být významné pro celkové vyhodnocení. Pro ničení objektů průzkumu je však potřebné zjistit mnohem podrobnější údaje a přesné souřadnice objektu - cíle. Aby mohl být objekt průzkumu ničen, měl by být navíc zjištěn v okamžiku, kdy setrvává po určitou dobu na místě, což může vyžadovat jeho dlouhé sledování. To však není jednoduché.

Při rozboru možností průzkumu je vhodné si uvědomit, kdo organizuje a kdo provádí průzkum, jak jsou tyto dva prvky vzájemně propojeny a jaké to má důsledky. Obecně je možno říci, že průzkum bezprostředně organizují a řídí zpravodajské orgány. Těmto orgánům jsou přímo podřízeny průzkumné orgány, které získané zprávy o protivníkovi předávají na řídicí stanoviště průzkumu opět zpravodajským orgánům. To však platí skutečně jen obecně. Ve skutečnosti získávají vševojskové zpravodajské orgány zprávy přímo jen od některých průzkumných orgánů. A to pouze od těch, které plní úkoly průzkumu především pro vševojskového velitele. Tyto průzkumné orgány jsou také v přímé podřízenosti vševojskových zpravodajských orgánů. Značná část průzkumných orgánů, a to jsou průzkumné orgány druhů vojsk, je však podřízena náčelníkům (zpravodajským orgánům) druhů vojsk a plní úkoly průzkumu především k zabezpečení činnosti svého druhu vojska. Z uvedeného vyplývá, že vševojskový zpravodajský orgán tak nemusí mít ani k dispozici zprávy o protivníkovi získané průzkumem druhů vojsk, protože je daný druh vojska přímo využije. Takovými druhy vojsk, které jsou schopny si samostatně zjišťovat a využívat zprávy o protivníkovi, jsou především dělostřelectvo, letectvo a PVO.

Síly a prostředky dělostřeleckého průzkumu jsou schopny zabezpečit zprávy o protivníkovi do hloubky dosahu vlastních technických prostředků průzkumu. Z toho prostředky optoelektronického průzkumu jsou schopny zjišťovat souřadnice cílů do hloubky 3 až 5 km se všemi jejich charakteristikami, prostředky zvukoměrného a pozemního radiolokačního průzkumu souřadnice pouze některých cílů do hloubky 10 až 15 km i více. Charakteristiky těchto cílů však budou neúplné a získané údaje o nich nemohou být plně využity k zpravodajskému vyhodnocení protivníka. Navíc to, co je nejdůležitější. Pokud po zjištění cíle bude následovat jeho bezprostřední ničení (umlčování), bude mít ztráty, bude se snažit skrýt a přesune se jinde. Tím původně získané údaje o cíli (protivníkovi) ztratí svou informační hodnotu.

Průzkum vojska PVO je bezprostředně vázán na jeho palebný systém. Z hlediska rychlosti letu soudobých letounů tomu ani nemůže být jinak. Proto údaje získané průzkumem PVO mohou být zpravodajskými orgány využity pouze ke komplexnímu dohodnocení celkové situace a z hlediska aktuálnosti mohou být využity pouze pro varování vojsk.

Pouze u letectva je situace poněkud jiná. Část sil průzkumného letectva bude plnit úkoly průzkumu ve prospěch pozemního vojska. Tyto údaje mohou být využity vševojskovým velitelem v závislosti na jejich aktuálnosti, která závisí především na rychlosti vyhodnocení získaných údajů a jejich doručení vševojskovému štábu. Toto je přímo závislé na druhu vzdušného průzkumu. Vizuální vzdušný průzkum je schopen zjistit a předat základní údaje prakticky v reálném čase. Přesnost zjištění polohy (souřadnic) objektu průzkumu je však zpravidla nepostačující pro

jeho ničení prostředky pozemního vojska. Zjištěné údaje však mohou být dobře využity zpravodajskými orgány k celkovému vyhodnocení situace protivníka. Fotografický vzdušný průzkum je schopen dodat naopak přesné souřadnice objektů. Jeho nevýhodou však je potřeba poměrně dlouhého času na jejich vyhodnocení, které znemožňuje využít získané souřadnice k ničení zjištěného objektu průzkumu jinými prostředky než prostředky letectva, které je schopno provést doplňkový průzkum před provedením úderu. Rovněž další druhy vzdušného průzkumu (rádiový, radiotechnický,...) jsou schopny zjistit údaje o objektech průzkumu, které mohou být využity především k celkovému dohodnocení situace protivníka.

Síly a prostředky průzkumu, které jsou v přímé podřízenosti vševojskových zpravodajských orgánů, jsou schopny získávat údaje o protivníkovi především povšechného charakteru.

To platí zcela o silách a prostředcích rádiového a radiotechnického průzkumu. Jimi získané údaje mohou v optimálním případě dát podklady o počtu a typu, charakteru činnosti jednotek, útvarů a svazků protivníka i o prostoru jejich rozmístění. Tyto údaje však v žádném případě nemohou být přímo využity pro ničení zjištěných objektů klasickou municí. I s použitím nejlepších rádiových a radiotechnických zaměřovačů není možno v současnosti dosáhnout takové přesnosti zjištění jejich souřadnic, která by umožňovala ničení těchto objektů bez doplňkového průzkumu, a nebo prostředků ničení s koncovým navedením na cíl.

Jen o málo je lepší situace při zjišťování objektů vojskovým, hloubkovým a speciálním průzkumem. U těchto druhů průzkumu mají průzkumné orgány základní výhodu v tom, že plní stanovené úkoly v přímém dotyku s objekty. Proto přesnost jimi zjištěných údajů je postačující jako údaj pro palebné ničení. Jsou schopny přesně popsat činnost objektu průzkumu, jeho velikost, počet a typ bojové techniky i výzbroje a určit jeho polohu s poměrně vysokou přesností, která umožňuje i jeho následné ničení všemi dostupnými prostředky. Tato nesporná přednost uvedených druhů průzkumu se však podstatně snižuje, když začneme zjišťovat, kolik objektů průzkumu jsou schopny zjistit a sledovat.

Průzkumné orgány vojskového průzkumu mají teoreticky nejvyšší možnosti ve zjišťování objektů. S využitím své manévrovosti jsou schopny proniknout k stanoveným objektům průzkumu. Jeden průzkumný orgán vojskového průzkumu tak teoreticky může zjistit v průběhu 24 hodin řadu objektů průzkumu. Vše bude v podstatě závislé pouze na rychlosti rozkrytí objektu průzkumným orgánem a možnostech jeho manévru od jednoho objektu průzkumu k druhému. A právě možnost provedení manévru je současně největší slabinou těchto průzkumných orgánů. I když budou jejich bojová průzkumná vozidla mít ty nejlepší technické parametry, nikdy nebude manévr průzkumného orgánu v bojové sestavě protivníka zcela skryt. A protože pohyb je tím největším demaskujícím příznakem, bude manévr průzkumného orgánu na sebemenší vzdálenost vyžadovat podstatně více času, než mu umožní jeho vlastní přepravní technika. Manévr průzkumného orgánu zpravidla nebude možno provádět po komunikacích, neboť ty bude plně využívat protivník. Jeho přesuny budou muset být prováděny především v terénu s využitím úžlabin, členitosti terénu, okrajů lesních porostů a podobně, což bude často vyžadovat provádění objížděk, které tak budou dále prodlužovat celkový čas

provedení manévru. Rovněž nezanedbatelnou stránkou věci bude činnost protivníka, jehož hustota a pohyb jednotek, především v taktické hloubce, bude vážnou překážkou pohybu. Průzkumný orgán při svém manévru proto bude muset často přerušovat svou činnost, vyčkávat až jednotky protivníka opustí prostor, ze kterého mohou zjistit průzkumný orgán a potom teprve dále pokračovat ve své činnosti.

Na první pohled se zdá, že průzkumný orgán vojskového průzkumu bude schopen zjistit řadu údajů o protivníkovi i za situace, když jeho přesun k dalšímu objektu průzkumu bude při setkání s protivníkem pozastaven. Vždyť bude svému nadřízenému hlásit všechny jednotky protivníka, které mu budou bránit v přesunu. To je sice pravda, ale často budou mít zjištěné jednotky jen malou zpravodajskou hodnotu, a tím i malý význam pro hodnocení zámyslu protivníka. Navíc budou zjišťovány především za pohybu průzkumného orgánu, kdy bude jeho pozornost zaměřena především na zajištění vlastní bezpečnosti. Údaje o takto zjištěných jednotkách protivníka budou z tohoto důvodu často neúplné a nebudou postačovat jako podklady pro ničení protivníka. V neposlední řadě si také musíme uvědomit, že i jednotky protivníka se budou pohybovat, a tak obsahem zprávy o jejich zjištění bude především informace o jejich pohybu.

Pokud tuto situaci obrátíme a stanovíme průzkumnému orgánu úkol vést průzkum v určitém prostoru, můžeme počítat s tím, že bude schopen předat řadu zpráv o všech jednotkách protivníka, které zjistí v tomto prostoru. Zprávy od tohoto průzkumného orgánu budou zahrnovat podstatně více informací a tak mohou poskytnout obraz o charakteru činnosti protivníka v tomto prostoru. Tím bude množství informací, které získají zpravodajské orgány mnohem vyšší než v předchozím případě.

Část průzkumných orgánů vojskového průzkumu však plní úkoly průzkumu i pozorování ze sestavy vlastních vojsk. I když jejich průzkum může být narušován bojovou činností protivníka vůči vlastním vojskům, není toto rozhodující pro hodnocení jejich možností. Rozhodující je totiž ten fakt, že mají prakticky stejný dosah zjišťování objektů protivníka jako dělostřelecký průzkum. Proto jimi zjištěné údaje budou pravděpodobně zjištěny a potvrzovány i dělostřeleckým průzkumem. Dělostřelecký průzkum však bude předávat přímo své výsledky průzkumu jako podklady pro řízení ničení cílů, a proto zprávy získané vojskovým průzkumem budou především zdrojem informace vševojskových zpravodajských orgánů.

Z těchto důvodů můžeme počítat, že vševojskové zpravodajské orgány mohou získávat od průzkumných orgánů vojskového průzkumu působících v hloubce bojové sestavy protivníka zprávy, které budou základním podkladem pro ničení cílů v hloubce a od průzkumných orgánů vojskového průzkumu působících v sestavě vlastních vojsk pouze zprávy pro všeobecnou informaci velitele. Budeme přitom počítat, že jeden průzkumný orgán vojskového průzkumu bude schopen zjistit v hloubce sestavy protivníka 2 až 3 objekty vhodné pro ničení.

Průzkumné orgány hloubkového a speciálního průzkumu jsou schopny zjišťovat objekty s požadovanou přesností souřadnic. Jejich omezená pohyblivost v týlu protivníka je předurčuje k plnění úkolů především v prostorech, kde jsou objekty průzkumu, mající stacionární charakter. Z tohoto důvodu je potřebné předpokládat, že budou schopny zjistit potřebné údaje maximálně o 1 až 2 objektech průzkumu vhodných k ničení.

Důležitým faktorem při průzkumu objektů, u kterých předpokládáme jejich ničení, je faktor času. Většina objektů průzkumu je pohyblivá. To znamená, že jejich setrvání v určitém prostoru, kdy bude vhodný okamžik pro jejich ničení, bude omezeno časově. Především objekty taktického průzkumu (dělostřelectvo, místa velení praporů, pluků a brigád, vrtulníky na přistávacích plochách) se vyznačují velkou pohyblivostí. Na jednom místě mohou setrvat od několika minut (dělostřelectvo) do 3 až 6 hodin (místa velení). Řada dalších objektů setrvává v určitém prostoru od 3 do 12 hodin. Proto musí být zabezpečeno předání zjištěných údajů o objektu průzkumu v takovém čase, který umožní vydání úkolu k ničení zjištěného objektu průzkumu v době, kdy je objekt stále na místě. Tato oblast byla předmětem řady teoretických zkoumání i experimentálních ověřování. Prokázalo se, že průzkumné orgány vojskového průzkumu jsou schopny předat zjištěné údaje do 30 až 35 minut, u hloubkového a speciálního průzkumu i v kratší době. Průzkumné orgány dělostřeleckého průzkumu jsou schopny předat zjištěné údaje do 3 až 5 minut. Protože dělostřelectvo protivníka bude pravděpodobně ničeno na základě údajů zjištěných dělostřeleckým průzkumem, je rychlost předávání zpráv v tomto případě postačující.

Mnohem složitější je otázka, zda je rychlost předávání zpráv průzkumnými orgány již zmíněného vojskového, hloubkového a speciálního průzkumu postačující. Průzkumný orgán při zjištění objektu průzkumu totiž nemusí znát, jak dlouho již je objekt v daném prostoru a jak dlouho zde ještě setrvává. Proto je nejdůležitější znát čas, jaký potřebuje objekt k opuštění prostoru. U většiny objektů průzkumu (kromě dělostřelectva) je to doba 30 až 60 minut, někdy i kratší. Proto je rozhodující znát průzkumové příznaky příprav k opuštění stávajícího prostoru. Pokud tyto příznaky bude průzkumný orgán znát, můžeme časové relace zjištění objektů a předání údajů o nich považovat za vyhovující pro uvažované ničení objektů.

Jaké jsou tedy možnosti průzkumu při zjišťování cílů pro ničení? Dobré v dotyku s protivníkem zásluhou dělostřeleckého průzkumu. Ten je schopen minimálně na směru hlavního úsilí obrany zabezpečit takovou kvalitu zjištění objektů průzkumu, která umožňuje jejich palebné ničení. Průzkumné orgány vojskového průzkumu, které jsou schopny plnit obdobné úkoly, proto budou mít hlavní úkol zjišťovat a upřesňovat především vývoj situace v dotyku.

Možnosti průzkumu při zjišťování objektů v hloubce bojové sestavy protivníka jsou menší. Například u mechanizované divize, která bude mít k dispozici 10 SPzH a 7 SHPz, to představuje možnost zjistit 27 až 44 objektů. Vezmeme-li však v úvahu, že 1/3 sil a prostředků průzkumu bude ponechána v záloze, potom se počet zjišťovaných objektů průzkumu sníží na 18 až 30 objektů, které jsou rozmístěny v hloubce od 10 do 30 km.

Účinnost průzkumu vynikne teprve ve srovnání s počtem potenciálních objektů průzkumu v této hloubce. K výpočtu můžeme použít modelovou organizaci protivníka a potom nám vychází, že v pásmu obrany divize může být v hloubce 10–30 km celkem:

velitelská stanoviště	27
spojovací uzly	3
prvky systému průzkumu a REB	8
technické prostředky průzkumu a REB	do 130

druhé sledy divizí protivníka	48
jednotky a zálohy druhů vojsk	36
o. z. raketového vojska	9
příst. plocha bitevních vrtulníků	2
PLrbat vojskové PVO	7
PLrbat 1. linie PVO	6
prvky řízení a uvědomování TL a PVO	2
Celkem objektů	278

Při porovnání možnosti průzkumných orgánů na taktickém stupni zjišťovat objekty průzkumu s potenciálním počtem objektů zjistíme, že průzkumné orgány jsou schopny teoreticky zjistit jen 6,4 až 10,7 %. Tato teoretická schopnost průzkumu objektů by však jen stěží mohla postačovat k zjištění rozhodujících prvků pro řízení vojsk.

Na operačním stupni, kde mají zpravodajské orgány k dispozici pouze síly a prostředky rádiového a radiotechnického průzkumu, to znamená, že nejsou schopny zajistit vlastními silami průzkumu jakékoli konkrétní údaje o objektech průzkumu, které by mohly být přímým podkladem pro jejich ničení.

Jaký je možno učinit závěr k této problematice? Současné průzkumné orgány jsou schopny zjistit řadu údajů o protivníkovi. Mnohem složitější je však jejich možnost zjistit konkrétní údaje o objektech průzkumu, bez ohledu na to, zda mají být ničeny. Pokud by byla pozornost průzkumu soustředěna pouze na zjišťování objektů pro zabezpečení jejich ničení, byly by schopny v optimálním případě zajistit jen čtvrtinu z minima potřebných zpráv o protivníkovi, což by znemožnilo zpravodajským orgánům jeho hodnocení.



Je potřebné, aby toto nebezpečí měli všichni velitelé stále na paměti při stanovení úkolů průzkumu. Velitel musí zvážit, zda přesné údaje získané průzkumným orgánem vojskového nebo hloubkového průzkumu o jednom objektu průzkumu vyváží fakt, že ztratí značnou kapacitu získávání zpráv.

Rovněž to ale znamená, že zpravodajské orgány musí včas velitele na toto nebezpečí upozornit a k úhradě vyžadovat zasazení průzkumných orgánů z mechanizovaných a tankových jednotek, které jsou k tomu připravovány.